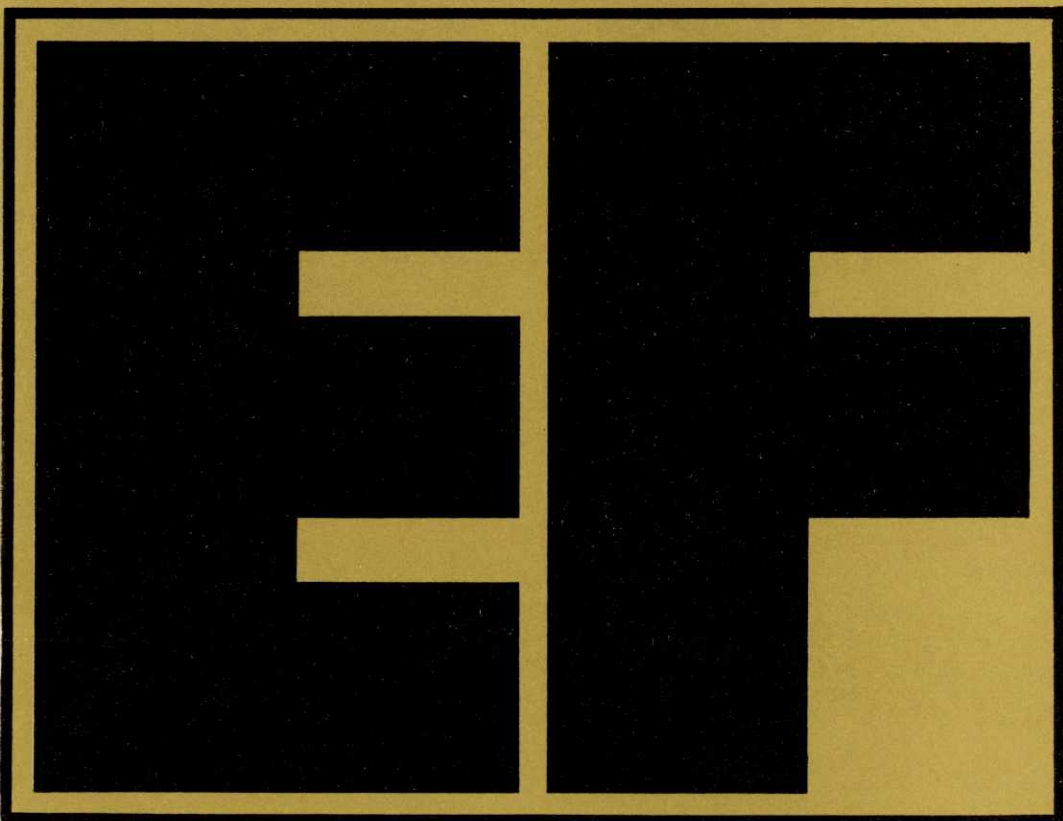

En orientering fra
Utenriksdepartementet

6

Sosial- politikken

De Europeiske Felleskap

Utenriksdepartementet har fastsatt følgende
betegnelser og forkortelser.
(Den engelske forkortelse er gjengitt i parentes):

EF – De Europelske Fellesskap (EC)

EØF – Det Europelske Økonomiske Fellesskap (EEC)

EKSF – Det Europelske Kull- og Stålfellesskap (ECSC)

EURATOM – Det Europelske Atomenergifellesskap (EURATOM)

En sosialpolitisk programerklæring

Roma-traktaten er en økonomisk avtale som er sterkt preget av sosial tankegang. Allerede traktatens innledning gjør det klart at økonomiske og sosiale spørsmål skal vurderes i sammenheng, idet medlemslandene erklærer at de er besluttet på å «sikre sine lands økonomiske og sosiale framgang». Dette syn er utdypet blant annet i traktatens artikkel 117, som sier at «det er nødvendig å fremme en bedring av arbeidstakernes leve- og arbeidsvilkår for derved å muliggjøre en utjevning på et stadig høyere nivå». Denne bestemmelse hadde en dobbel hensikt: Den sosiale standard i de mer tilbakeliggende av fellesskapslandene skulle etter hvert heves opp på nivå med dem som hadde en høyere standard, og samtidig skulle også dette nivået heves slik at alle fellesskapsland oppnådde en stadig sosial framgang.

Samarbeidsformene

Fellesskapslandene har utviklet et bredt sosialpolitisk samarbeid. På spesielle områder har dette samarbeidet fått en særlig betydning. I traktatens artikkel 118 er det således bestemt at Kommisjonen skal fremme et nært samarbeid på sosiale områder som har tilknytning til arbeidslivet, nærmere bestemt sysselsetting, arbeidsvilkår, yrkesopplæring, sosial trygghet, arbeiderværn, yrkeshygiene og organisasjonsrett. Dessuten ble prinsippet om lik lønn for kvinner og menn knesatt i artikkel 119, ferie med lønn i artikkel 120 og omstillingshjelp til arbeidstakere som må finne seg nytt yrke i artikkel 123—127.

Det er bare på begrensede områder at fellesskapslandene har innført bindende regler for sosialpolitikken. Disse regler og deres betydning for Norge blir nærmere drøftet senere i dette heftet. Det som her skal understrekes, er at det sosialpolitiske samarbeid mellom medlemslandene — i det vesentlige — er basert på frivillighet, omtrent som det sosialpolitiske samarbeid vi siden krigen har hatt mellom de nordiske land. Det som Fellesskapene gjør, er å stille til disposisjon et apparat for utredning, rådslagning og utforming av retningslinjer, og som alminnelig regel gjelder det at et flertall ikke kan binde et mindretall i sosiale saker.

Samarbeidsorganene

Det sosialpolitiske samarbeid i De europeiske fellesskapene støtter seg til de administrative hovedorganer, som dekker hele Roma-traktatens virkeområde. Det dreier seg om disse fire: *Kommisjonen*, som lar sine eksperter utrede sakene og deretter fremmer sine forslag. *Ministerrådet*, som treffer endelige avgjørelser i form av forordninger, direktiver, vedtak og anbefalinger. *Europa-parlamentet*, hvor valgte medlemmer fra nasjonalforsamlingene regelmessig kommer sammen for å drøfte prinsippsspørsmål og gi ministrene sine råd. Og *Domstolen*, som skal sikre at lov og rett blir respektert ved fortolkningen og gjennomføringen av Roma-traktaten.

Dessuten har Fellesskapene enkelte spesielle organer som er viktige for det sosialpolitiske samarbeid. Det mest sentrale av disse er *Den økonomiske og sosiale komité*. Om den er det gitt regler i traktatens artikkel 193—198. Komitéen har til oppgave å uttale seg om Kommisjonens forslag før sakene avgjøres i Rådet. Hensikten med dette er at utredningene fra Kommisjonens embetsmenn også skal preges av synspunkter fra arbeidstakere, arbeidsgivere og andre interessegrupper. Fagbevegelsen gjør seg aktivt gjeldende i denne komité.

Et annet organ med viktige sosialpolitiske oppgaver er *Det europeiske sosialfond*. Det er opprettet for å fremme sysselsettingen og bistå arbeidstakere som vil skifte yrke eller flytte til et annet sted hvor det er lettere å få arbeid. Med dette for øye ytes det hjelp på områder hvor det oppstår problemer på grunn av omstilling, som f.eks. ved nedlegging av ulønnsomme kullgruver. I styret er bl.a. partene i arbeidslivet representert.

Det er også en lang rekke *sosiale samarbeidskomitéer* for spesielle grener av sosialpolitikken. Den viktigste av disse er Den faste sysselsettingskomité.

Til å forberede sosiale saker har Kommisjonen et *Direktorat for sosialpolitikk*. Det har seks avdelinger med høyt kvalifiserte fagfolk. Som for de andre grener av Kommisjonens forvaltning hentes disse fagfolk fra medlemslandene.

Felles arbeidsmarked

Etter krigen har det vært forholdsvis lett for arbeidstakere i et vest-europeisk land å få arbeidstillatelse i et annet vest-europeisk land. Fellesskapene har gått enda et skritt videre. Roma-traktaten har gjort det til en rett for en arbeidstaker i et medlemsland å søke ledige stillinger i andre medlemsland på like fot med vedkommende lands egne borgere. Samtidig er enhver forskjellsbehandling på grunn av nasjonalitet blitt avskaffet også når det gjelder sysselsetting, lønn og øvrige arbeidsvilkår.

Til å begynne med var det mange arbeidstakere i fellesskapslandene som ble «vandrearbeidere». Etter hvert gikk tallet på dem ned, fordi den sterke velstandsutvikling gjorde det lettere å få godt betalt arbeid i eget land. Riktignok er det i fellesskapslandene i dag mange fremmedarbeidere — eller gjestearbeidere som de ofte kalles — men flertallet av dem skriver seg fra land utenfor Fellesskapene og kommer ikke inn under bestemmelsene om det felles arbeidsmarked.

Hvis Norge kommer med i EF, blir det etter alt å dømme forholdsvis få arbeidstakere fra medlemsland som på grunnlag av det felles arbeidsmarked vil søke seg til Norge. Hvor mange nordmenn som i tilfelle vil søke seg arbeid i andre medlemsland, er det ikke godt å si noe om.

Disse spørsmål er nærmere behandlet i EF-brosjyre nr. 2, «Arbeidsmarkedet og fagbevegelsen».

Trygderettigheter

Det felles arbeidsmarked forutsetter at hvert fellesskapsland gir samme trygderettigheter til arbeidstakere fra andre fellesskapsland som til sine egne borgere. I tilfelle av norsk medlemskap skal derfor f.eks. franske borgere, om de tar arbeid i Norge, få samme trygderettigheter som norske borgere. Omvendt vil nordmenn som tar arbeid f.eks. i Frankrike, få samme trygderettigheter som franskmenn. Dette gjelder ikke bare trygd ved sykdom, arbeidsuførhet, alderdom og arbeidsløshet, men også andre stønadsordninger som barnetrygd.

Siden Roma-traktaten trådte i kraft, er det bygget opp et detaljert regelverk for å gi vandrearbeidere og deres pårørende slik likestilling med oppholdslandets borgere. Antall personer som har nytt godt av disse trygdeordningene steg fra 1.4 millioner i 1961 til over 2.1 millioner i 1968. Etter at bestemmelsene er blitt gjort gjeldende for flere yrkesgrupper, er tallet øket sterkt i de siste år.

Hovedprinsippet er at det sosiale trygdevern følger lovgivningen i det land hvor arbeidstakeren er sysselsatt. En hollandsk radiotekniker i Norge vil altså, hvis han blir syk her, få norsk og ikke hollandsk syketrygd.

Et annet viktig prinsipp går ut på at «opptjeningsperioder» i pensjonstrygdene skal kunne legges sammen når vedkommende har arbeidet i flere fellesskapsland. Regelen har sammenheng med det forhold at de fleste europeiske lands sosiallovgivning har en del trygder som er avhengig av en opptjeningsperiode. Et typisk eksempel er tilleggspensjonen i den norske folketrygden. Størrelsen av tilleggspensjonen avhenger som kjent av hvor lenge trygdetakeren har vært i arbeid og hvor mange pensjonspoeng han har tjent opp. Også fellesskapslandene har en rekke pensjonsordninger som bygger på opptjeningsperiode. En arbeider som f.eks. har vært sysselsatt noen år i Norge og noen år i Tyskland, skal derfor kunne få norsk delpensjon og tysk delpensjon lagt sammen, når han blir pensjonert.

Et tredje grunnprinsipp er at vandrearbeidere eller deres familiemedlemmer skal få utbetalt sine trygdestønader og pensjoner uansett hvilket medlemsland de bor i på den tid utbetaling er aktuell. Hvis en norsk reisebyråmann i et fransk firma blir syk under sin tjenestetid i Frankrike, skal de sykepengene som etter fransk lov tilkommer hans kone og barn, sendes til disse selv om de bor i Norge.

Gjennomføringen av disse prinsipper ville ikke innebære større problemer i norsk trygdelovgivning. Saken er at den norske folketrygdlov allerede i meget vid utstrekning likestiller utenlandske arbeidstakere med norske. Der hvor vi fremdeles har forskjellige regler, er det stort sett bare ubetydelige endringer som skal til for å gjennomføre likestilling. Men når det gjelder utenlandske sjømenn på norske skip, ville en viktig endring være nødvendig. Utenlandske sjøfolk som ikke er bosatt i Norge, faller i dag utenfor våre trygdeordninger, unntatt yrkesskadetrygden. Bli Norge medlem, må sjømenn fra fellesskapslandene få samme rettigheter som norske sjømenn, når de arbeider på norske skip. Tilsvarende fordel ville norske sjømenn få om de arbeider på skip som er registrert i et fellesskapsland.

Alkoholspørsmål

I Norge er rusdrikklovgivning og alkoholistsorg viktige ledd i sosialpolitikken. Det samme er til dels tilfelle i fellesskapslandene, men Roma-traktaten har ikke noen bestemmelser om fellestilltak på disse områder. Det betyr at lovgivning om edruskapsvern er overlatt det enkelte land, uten at Kommisjonen engasjerer seg i saken.

Siden Fellesskapene har regler vedrørende monopoldannelser, kan det likevel være grunn til å spørre om Norge kan beholde sitt Vinmonopol. Til dette kan det svares bekræftende. Vinmonopolet er opprettet av sosiale og edruskapsmessige hensyn, ikke av handelspolitiske eller proteksjonistiske grunner, og ordningen kommer derfor ikke i strid med Fellesskapenes system. Vi kan fortsette å regulere omsetningen av vin og brennevin gjennom Vinmonopolet, men vi kan ikke bruke monopolet til å særbeskytte norske produkter mot utenlandsk konkurranse. Derfor kan det bli nødvendig å endre vår nåværende regel om at utenlandsk øl bare kan importeres gjennom Vinmonopolet.

Legemiddelomsetning

Medikamenter er en viktig handelsvare i alle land, og i fellesskapslandene kommer de inn under bestemmelsene om et felles varemerke. På den annen side er legemidler av den største betydning for folkehelsen, og må derfor underkastes streng kontroll. Disse to hensyn søker Fellesskapene å forene ved direktiver som skal

sikre at det bare omsettes legemidler som fyller bestemte kvalitetskrav. Men direktivene går ikke så langt som norsk lov, hvor det er bestemt at myndighetene kan begrense antallet av farmasøytiske spesialpreparater etter en behovsprøving, dvs. nekte å godkjenne et medikament selv om det oppfyller kvalitetskravene hvis det allerede er på markedet andre merker med samme medisinske virkning. Våre myndigheter går overfor Fellesskapene inn for å opprettholde norske regler om behovsprøving.

Helsepersonell

Allerede i dag er det forholdsvis lett for medisinsk personell fra fellesskapsland å få arbeid i Norge, og for norsk medisinsk personell å få arbeid i disse land. Men hittil har ikke mange benyttet seg av dette. Språkvansker er vel den viktigste grunnen til det. Det arbeides nå i Kommisjonen med forslag om gjensidig anerkjennelse av eksamen for ulike grupper av helsepersonell. Dersom dette skulle bli vedtatt, er det likevel et åpent spørsmål om det vil føre til noen vesentlig økning av utvekslingen av helsepersonell mellom medlemslandene.

Norsk sosialpolitikk ved medlemskap

I de forskjellige fellesskapsland bygger visse deler av sosiallovgivningen i noen grad på andre prinsipper enn våre ordninger. Dette har sin bakgrunn i ulikheter når det gjelder samfunnsutvikling og sosialpolitisk tradisjon. Trygdene i de seks nåværende fellesskapsland bygger således fortrinnsvis på arbeidsforholdet, mens vi sørger for at alle borgere får full tryggedekning uansett arbeidssted og arbeidsforhold.

Dersom Norge slutter seg til Fellesskapene, må vi foreta mindre justeringer av vår sosialpolitikk på enkelte spesialområder. *Men Roma-traktaten forplikter ikke oss til å legge om vår sosialpolitikk.* Et nytt medlemsland kommer til å delta i komitéer og råd som diskuterer mål og midler i fremtidens sosialpolitikk, og det vil være av interesse og verdi for vår nasjonale planlegging å delta i en slik utveksling av erfaringer på det sosiale felt. Norge vil i tilfelle ha muligheter for å gjøre sin innflytelse gjeldende på like linje med de andre medlemslandene.

Som tidligere nevnt er det stort sett et rådslagningsapparat Fellesskapene stiller til rådighet på det sosiale felt. Om Norge blir medlem, kan vi utforme våre trygdeordninger, drive vårt helsestell, sørge for våre funksjonshemmede og utbygge vårt edruskapsarbeid slik vi selv ønsker det, *så sant vi ikke gir arbeidstakere og produkter fra fellesskapslandene en ugunstigere behandling enn vi gir våre egne.*

Sosiale tilpassingsproblemer

Selv om det er på det rene at vi stort sett vil kunne drive vår sosialpolitikk som vi selv finner det riktig, om Norge slutter seg til Fellesskapene, reiser spørsmålet seg om ikke de omstillinger i næringslivet som vil følge med norsk medlemskap, kan føre til større sosiale problemer enn om Norge ble stående utenfor. Det er naturlig å stille et slikt spørsmål i en tid hvor man opplever avfolkning av mange bygder, omlegging, nedlegging eller sammenslåing av bedrifter og økende problemer i pressområdene.

Omstillingsproblemer er imidlertid ikke noe særegent for fellesskapslandene. Også i Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) som Norge nå tilhører, og i størstedelen av verden for øvrig, foregår mer eller mindre smertefulle tilpassinger fordi den internasjonale konkurransen krever rasjonalisering og omlegging, fordi den tekniske utvikling krever nye former for produksjon, eller fordi nye eksportmarkeder må vinnes til erstatning for dem som går tapt. En rekke land møter de sosiale problemer som derved oppstår, med omfattende samfunns-tiltak — voksenopplæring, flyttebidrag, boligstøtte, sosial rådgivning osv. Et land kan bruke de samme virkemidler, enten det står tilsluttet organisasjoner som EF og EFTA eller ikke gjør det. I alle tilfelle vil løsningen av de sosiale problemer avhenge av om landet har politisk vilje og evne til å gjennomføre de tiltak som er nødvendige for å skaffe tilfredsstillende løsninger.

Videre er det grunn til å merke seg at Fellesskapene — likesom Norge — går inn for å bremse tilstrømningen av folk til pressområdene ved bruk av distrikts-politiske virkemidler. Ved å stimulere næringslivet i distriktene dempes en del av de sosiale problemer så vel i fraflyttingsområder som i pressområder.

Til slutt kan nevnes at EF, i motsetning til EFTA, har en særlig ordning med økonomisk hjelp til dem som rammes av omstillinger i arbeidslivet, nemlig i *Det europeiske sosialfond*. Fondet har i stadig stigende grad gitt omstillingshjelp på områder som rammes av strukturrasjonalisering og liknende. Ytterligere opplysninger om dette finnes i EF-brosjyre nr. 2 «Arbeidsmarkedet og fagbevegelsen».

Sosial framgang i fellesskapslandene

I alle EF-land har det skjedd en sterk utbygging av sosialpolitikken i de siste 10—12 år. Økningen i bevilgningene til sosiale formål er steget raskere enn økningen i nasjonalproduktet. Det er imidlertid atskillige ulikheter, både når det gjelder den vekt de enkelte land har lagt på de enkelte områder innenfor sosialpolitikken og når det gjelder trykkesystemer og finansieringsordninger. I sin alminnelighet kan man si at det særlig er i helsesektoren at det har vært investert meget i alle EF-land. Tyskland er det land som har de største bevilgninger til eldreomsorg, Frankrike til barnetrygd, mens Luxembourg forholdsvis yter mest til ulykkestrygd. I Frankrike og Italia har arbeidsgivernes andel av sosialutgiftene alltid vært stor, mens lønnstakerne i Tyskland og Nederland har hatt en forholdsvis høy andel av sosialutgiftene der. I Belgia og Luxembourg yter de offentlige myndigheter et større bidrag, relativt sett, enn i de andre EF-landene. I Frankrike var arbeidsgiverandelen i 1967 60%, arbeidstakernes bidrag 19% og resten kom fra det offentlige. I Tyskland var de tilsvarende tall 47% på arbeidsgiverne, 23% fra arbeidstakerne og 26% fra det offentlige.

Noen tall til kan tjene som en illustrasjon. De høyeste sosialutgifter pr. innbygger i 1967 hadde Frankrike. Hvis man regner utgiftene for alle land i belgiske francs — for å få en felles målestokk — finner man følgende tall for de enkelte land: Frankrike 21 700, Tyskland 21 400, Luxembourg 20 400, Belgia 17 200, Nederland 17 200 og Italia 11 600. I prosent av bruttonasjonalproduktet var sosialutgiftene i 1967 slik: Tyskland 20,8%, Luxembourg 19,3%, Nederland 18,9%, Frankrike 18,6%, Italia 17,9% og Belgia 16,9%. I alle EF-land er det dessuten slik at det ytes til dels omfattende sosial støtte i forskjellige former på frivillig grunnlag fra bedrifter og institusjoner til de ansatte.

Utviklingen på lengre sikt

Innen Fellesskapene har det i de senere år vært stemning for å utvide det sosialpolitiske samarbeid. Etter at de mer konkrete mål for arbeidsmarkeds- og sosialpolitikken er nådd, har det vært en tendens til å se sosialpolitikken i et videre perspektiv.

Rådet behandlet i 1969 og 1970 sammenhengen mellom sosialpolitikken og politikken på andre felter. Rådet kom fram til visse konklusjoner som understreket

at man ved gjennomføringen av økonomiske tiltak må ta tilstrekkelig hensyn til de sosiale virkninger de kan tenkes å få. Dette er en erkjennelse av at den ekspanderende økonomi og den tekniske utvikling fører med seg en gradvis omforming av samfunnet som betinger nye livs- og arbeidsvilkår. Dette krever en sterkt positiv innstilling til sosiale spørsmål.

Kommisjonen har pekt på at en økt felles innsats er nødvendig for å oppnå en tilfredsstillende økonomisk og sosial balanse innen Fellesskapene. Særlig er det viktig, sier *Kommisjonen*, at det enkelte medlemsland, såvel som de felles organer, søker å effektivisere sine virkemidler innen sysselsettings- og distriktpolitikken. Nylig har *Kommisjonen* foreslått for Rådet at det skal utarbeides et detaljert arbeidsprogram for sosialpolitikken. Dette program er nå under behandling. Det tar sikte på en videreføring og utdyping av samarbeidet. De økonomiske fremskritt innenfor EF-landene vil gjøre et slikt samarbeid lettere. Målet for EF's sosialpolitikk er å fremme full sysselsetting, sikre en bedre fordeling av samfunns-godene, bedre livs- og arbeidsforholdene, styrke folks helse og trygge miljøet mot forurensninger av alle slag. I *Kommisjonens* rapport om utviklingen på det sosiale område innenfor EF-landene i 1970 er det nevnt enkelte viktige oppgaver som man må ta fatt på i fellesskap.

Det heter her bl.a.:

«For å virkeliggjøre en bedre samfunnsform bygget på solidaritet må man gjennom en aktiv politikk sikre at regionale ulikheter i størst mulig grad oppheves, ved at alle personer sikres like muligheter til sysselsetting.

For å oppnå at den enkeltes dyktighet virkelig kan nyttiggjøres, må folk i utkantstrøk og funksjonshemmede gis slike kår at de i størst mulig grad kan trekkes inn i arbeidsprosessene i samfunnet for øvrig.

For å kunne heve levestandarden må man bedre kårene for de tre millioner vandrearbeidere i EF, men også for dem som lider psykisk eller fysisk på grunn av ensformig eller usammenhengende arbeid.

Ved forbedring av arbeidsbetingelsene må mødrenes sosiale stilling vies særlig oppmerksomhet. Det samme gjelder for kvinner i deltidsarbeid (ingen forskjellsbehandling når det gjelder lønninger og yrkesplassering).

For å møte utfordringene fra et samfunn i rask forandring, må både den allmenne utdanning og yrkesutdannelsen, videreutdannelsen og omskoleningen fremmes slik at alle gis muligheter til utvikling og tilpassing.»

Kommisjonen understreker at økonomisk og sosial utvikling er to deler av samme sak, og dette syn finner man også i den praktiske politikk. Bl.a. av denne grunn legger *Kommisjonen* vekt på at partene i arbeidslivet deltar i utformingen av den felles politikk. Gjennom konferanser og møter er både arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene trukket inn i drøftingene.

Kommisjonen utgir hvert år en rapport som viser virksomheten innenfor fellesskapslandene på det sosiale område.

De Europeiske Fellesskap

bygger på

Traktaten om det europeiske kull- og stålfellesskap — EKSF

Traktaten om det europeiske økonomiske fellesskap (Fellesmarkedet) — EØF

Traktaten om det europeiske atomenergifellesskap — EURATOM

Medlemmer i EF:

Belgia — Tyskland — Frankrike — Italia —
Luxembourg — Nederland.

EF's ORGANER:

Ministerrådet

Bestemmende organ.

6 medlemmer, en regjeringsrepresentant fra hvert av medlemslandene.

Kommisjonen.

Initiativtakende, administrerende og utøvende organ.

Oppnevnes av regjeringene etter felles overenskomst.

9 medlemmer, 2 fra Tyskland, Frankrike og Italia.

1 fra Belgia, Luxembourg og Nederland.

Domstolen.

Kontrollerende organ.

Oppnevnes av regjeringene etter felles overenskomst.

7 medlemmer.

Europaparlamentet.

Parlamentarisk organ.

Oppnevnes av de enkelte lands parlamenter.

Tyskland, Frankrike og Italia har hver 36 representanter,

Belgia og Nederland hver 14 representanter,

Luxembourg 6 representanter.

Utenriksdepartementet har etter oppdrag fra Regjeringen utgitt en serie brosjyrer om aktuelle spørsmål i forbindelse med søknaden om norsk medlemskap i EF.

Hittil utkommet:

1. Roma-traktaten blir til
2. Arbeidsmarkedet og fagbevegelsen
3. Politisk samarbeid
4. Flskerlene
5. EF's organisasjon
6. Sosialpolitikken
7. EF og utviklingslandene
8. Landbruket

Brosjyrene fåes ved henvendelse til
Statens informasjonstjeneste,
Youngstorget 3 - Oslo-Dep.

Utgitt juni 1971

Konsulenter: Statens informasjonstjeneste, Statens trykningskontor

Lay-out: Ingolf Holme

Trykk: Reklametrykk A/S, Bergen